

Vilatammar

Sant Martí d'Albars

Ubicació

Comarca: Lluçanès
Lloc/Adreça: Sector sud-est del terme municipal
Emplaçament: A 850 metres per pista forestal al nord de la carretera BP-4653, punt quilomètric 7'400

Coordenades:

Latitud: 42.02181
Longitud: 2.08125
UTM Est (X): 423937
UTM Nord (Y): 4652606

Classificació

Número de fitxa: 08225 - 1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle: XII-XIX
Estat de conservació: Bo
Notes de conservació: L'edifici presenta múltiples reformes als murs de càrrega a causa de l'antiguitat d'aquests. Conserva l'estructura i bona part de les obertures originals.

Protecció: Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Domèstic

Observacions protecció: BCIN R-I-51-5650 / 25-06-1985
Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari: Sí, IPA. 1694

Generalitat i altres inventaris

Accés: Fàcil
Ús actual: Residencial

Titularitat	Privada
Titular:	Ref. cad.: 001AR00012
Autoria de la fitxa	Marta Homs i Jordi Compte
Data de registre de la fitxa:	dj., 21/09/2006 - 02:00

Descripció

Vilatammar està situada en un punt elevat sobre la vall de la riera Gavarresa, al sud-est del nucli de Sant Martí d'Albars. Es tracta d'una masia de grans dimensions, antiga casa forta medieval, formada per un volum principal de planta rectangular allargada i composada per planta baixa, primer pis i golfes; si bé el desnivell del terreny provoca que a l'extrem nord l'edifici només tingui el nivell de primer pis i golfes i a l'extrem sud hi hagi un nivell inferior. Els murs de càrrega són de maçoneria de pedra alternant pedra irregular i carreus treballats, denotant multitud de reformes i ampliacions, i la teulada és de doble vessant amb aigües a la façana principal i posterior. Les cantonades, algunes de les quals han quedat integrades al mur, estan delimitades per carreus treballats i la majoria d'obertures estan emmarcades amb pedra, si bé també n'hi ha amb maó. La façana principal, orientada a l'est, presenta diverses parts diferenciades fruit de les diverses ampliacions. Al mur de càrrega, modificat multitud de vegades, encara es pot observar algun pany de paret d'antiguitat quasi mil·lenària. Aquests panys, que es troben en el sòcol de la part central i a l'extrem dret de la façana, estan construïts amb carreus regulars ordenats en filades. A l'extrem esquerre, que correspon a l'últim cos ampliat, hi ha dues finestres de desiguals proporcions, emmarcades amb maó i ubicades a nivell de primer pis. La part central de la façana està dominada per un portal d'arc de mig punt adovellat amb dovelles amples i robustes. També a la planta baixa, i a l'extrem esquerre hi ha una finestra emmarcada amb maó. Al primer pis hi ha tres finestres, la de l'extrem esquerre emmarcada amb pedra bisellada i ampit motllurat, la del centre emmarcada amb pedra motllurada i la de la dreta, de petites dimensions, emmarcada amb pedra treballada a mode d'espitllera. A les golfes hi ha dues finestres més, emmarcades amb maó. La part dreta de la façana té només el nivell de primer pis i golfes. Al primer pis hi ha un imponent portal adovellat amb dovelles estretes i esveltes de grans dimensions al que s'accedeix a través d'una escala cantonera de 8 graons de pedra treballada i a les golfes hi ha dues finestres de desiguals proporcions emmarcades amb pedra. La façana nord, a la que hi ha annexada la porta de la lliça, que només conserva els brancals, presenta un pany de paret incomplet a l'extrem esquerra, les restes del que podria haver estat una tina a la part esquerra i una comuna amb teulada a una vessant i murs de càrrega de maçoneria de pedra i maó al centre. A la part dreta d'aquesta façana es conserva un arcada de pedra, actualment tapiada, que constituïa la zona del forn per coure el pa. La façana oest presenta a la part esquerra dos estrets contraforts que arriben fins a mitja alçada. En el de l'esquerra s'hi pot observar un carreu amb la data de 1767 inscrita. Entre els dos contraforts hi ha dues finestres de nova obertura. De la part central de la façana en sobresurt una comuna de pedra bastida amb carreus de grans dimensions a nivell de primer pis. Sota la comuna hi ha dues petites finestres de nova obertura, a la seva esquerra una finestra emmarcada amb pedra treballada i a la seva dreta dues finestres: la més propera emmarcada amb pedra treballada i llinda d'arc de mig punt i la de l'extrem dret, pertanyent al cos ampliat a l'extrem dret, emmarcada amb pedra bisellada i ampit rodó amb una fina motllura. A les golfes hi ha tres petites finestres emmarcades amb maó. En aquesta façana s'observen nombroses diferències en el parament: a la part inferior s'observa un tram amb filades regulars de carreus treballats i la meitat superior està reformada amb maó.

Observacions:

(Continuació descripció) La façana sud correspon a l'últim cos ampliat i presenta un nivell més que a la resta de l'edifici a causa del desnivell. A nivell de soterrani hi ha dues grans arcades d'arc rebaixat de maó sustentades per un pilar de pedra a l'interior de les quals s'hi conserven les menjadores del bestiar. A nivell de planta baixa hi ha una única finestra emmarcada amb maó. Tant el primer pis com

les golfes presenten dues arcades d'arc rebaixat emmarcades amb maó i pedra als brancals exteriors, desplaçades a la part dreta de la façana. Al primer pis l'arcada dreta està tapiada i l'esquerra presenta un gran finestral, a les golfes l'arcada dreta també està tapiada i la de l'esquerra presenta una barana de fusta en mal estat. També és interessant un dels carreus treballats que formen la cantonada entre aquesta façana i la principal, amb la data de 1777 inscrita fins a tres vegades. Davant la façana principal hi havia la lliça, que ja només conserva els brancals d'una de les dues portes que formaven. Aquesta lliça queda tancada a l'est per un mur de pedra i diverses estructures d'ús agropecuari construïdes majoritàriament amb murs de càrrega de maçoneria de pedra, tot i que amb reformes de maó. Resulta destacable el caminet empedrat que dona entrada a la masia, format per diversos graons de llarg pas que salven el desnivell fins a l'accés principal. A uns metres dels diversos edificis d'ús agropecuari es conserva un pou de pedra que recollia l'aigua de pluja de la masia. La masia de Vilatammar havia constituït en certes ocasions una casa de parada de ramaders que provenien de les muntanyes en direcció a la fira d'Olost i que s'hi aturaven a passar la nit. La masia havia tingut una capella advocada a Sant Miquel que el 1686, en una visita del bisbe de Vic Antoni Pasqual a la parròquia de Sant Martí d'Albars, ja la va considerar com a rònega. Actualment aquesta capella no existeix.

Història

Vilatammar és una gran masia que conserva, tot i les reformes i modificacions que ha patit al llarg del temps, la disposició de fortalesa dels segles XIV i XV, i el bastiment primitiu i genuí en forma d'unes quantes filades de carreus ben disposats. També conserva l'elegància d'un espaiós arc gòtic interior i una antiga finestra bilobulada reconvertida en porta interior. Les primeres notícies que es tenen de Vilatammar són del 16 de juliol del 956, quan el comte Borrell comprà la propietat de Vilatedmar a un tal Anseredus que la tenia en alou. Estigué poc temps en mans del comte, vist que l'octubre del 964 el comte es vengué l'alou anomenat Teudemar situat al lloc de Garrigós a un tal Giralt. Totes les notícies del segle X que hi fan referència parlen de vendes i traspassos entre particulars, fins a l'any 983, quan fou donat al monestir de Ripoll. Durant el segle XI els senyors de Lluçà es troben com a posseïdors i també hi devien tenir alguns drets, ja que el 29 d'agost del 1051 Sunifred de Lluçà torna a llegar a Ripoll en testament el lloc dit vila Tedmar, entre altres propietats. El llinatge dels Vilatammar es documenta des de 1183 i des de l'any 1230 es troba sempre Vilatammar en domini del Paborde de Palau del monestir de Ripoll. A partir del 1261 en fou una batllia que aglutinava tots els dominis ripollesos de l'indret com el Prat, Orriols, Casals, Taulats d'Olost, etc. El llinatge de Vilatammar es refongué amb el dels Palmerola del castell de la baronia de la Portella, que passaren a cognominar-se indistintament "de palmerola" i "de Vilatamar". Durant el segle XV, els donzells Guillem Ramon de Palmerola i Joan de Palmerola, aquest últim procurador general de les baronies de Pinós i Mataplana, residien a Vilatammar, emplaçament que surt atestat com a castell o casa forta. Els Palmerola foren succeïts pels Alemany i Descatllar, per donació feta l'any 1612 per la Marquesa Ribot i de Palmerola. Consta que també heretaren el mas de la Coromina, a més d'uns delmes de Sant Bartomeu del Grau i de Santa Creu de Joglars. A finals del segle XVII el mas estava en mans de Lluís Alemany i Descatllar, on hi consta una capella dedicada a Sant Miquel - avui en dia inexistent - que l'any 1686 ja estava en estat de ruïna. Per raó de matrimoni, Vilatammar passà a mans de Francesc Xavier Despujol i d'Alemany-Descatllar, baró de Montclar i primer marquès de Palmerola, i romangué en mans d'aquesta família fins el 18 d'agost de 1868, quan Ignasi Maria Despujol vengué les finques de Vilatammar i la Coromina al comerciant barceloní Joan Pons i Maristany, pel preu global de 63.000 escuts en or i plata (MASRAMON:1990)

Bibliografia

AADD, Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Osona i Ripollès. Enciclopèdia Catalana, 1993 BOLÓS, J., Atles del comtat d'Osona (798-993), Rafael Dalmau Editor, 2001 MASRAMON, R., El Lluçanès Central. Història de la baronia de Lluçà. Ajuntament de Prats de Lluçanès, 1990 MOLERA-FABRÉ, Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Sant Martí d'Albars, Àrea de Coneixement i Recerca, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, 1984 ORDEIG, R., Catalunya Carolíngia, IV: Els Comtats d'Osona i Manresa, Institut d'Estudis Catalans, 1999 PLADEVALL, A., El bisbat de Vic entre els anys 1685 i 1688, Patronat d'Estudis Osonencs vol. 8, núm. 82-83, 1976

